

International Center for Economic Growth

Európai Központ

*A vegyipar helyzete és kilátásai
Magyarországon*

Ágazati elemzés

2004. ősz

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	3
1. Uniós és regionális ágazati trendek	5
2. Az EU csatlakozás hatása a hazai szabályozásra	10
3. Az ágazat jelenlegi helyzete, és kilátásai	14
4. A piaci szerkezet alakulása	18
5. A szektor kilátásai	19
6. Ágazati SWOT elemzés	20
Melléklet. Statisztikai adatok	21

Vezetői összefoglaló

Az európai szabályozási környezet változása

Az EU csatlakozás a magyar vegyipar számára nem jelentett különösebb megrázkódtatást, hiszen kritikus környezetvédelmi, munkavédelmi és egészségügyi jogszabályok, illetve minőségbiztosítással kapcsolatos szabványok (GLP, GMP) átvétele jelentős részben megtörtént. Az EU-ban jelenleg is folyik azonban a vegyipari anyagokról szóló szabályozás reformja (REACH), amely kiterjeszteni fogja a veszélyesnek ítélt anyagok körét, és ezáltal rövidtávon valószínűleg jelentős kiadásokat generálna az európai vegyipar számára. Ezen felül az iparág nemzetközi versenyképessége is veszélybe kerülhet, különösen annak fényében hogy az USA nem jeleskedik az iparra vonatkozó környezetvédelmi szabályok szigorítása területén.

Kibocsátási egységek kereskedelme

Jelenleg is folyik az EU üvegházgáz-kibocsátási egységek kereskedelméről szóló irányelvnek átültetése a hazai jogrendszerbe. Mivel azonban a rendszerváltozást követő gazdasági szerkezetátalakulás következményeként Magyarország már ma is megfelel a kiotói vállalásának, ezért az irányelv hatálya alá tartozó ágazatoknak, illetve létesítményeiknek nincs szüksége különleges kibocsátás-csökkentési erőfeszítésekre.

A kibocsátás kereskedelmi rendszer egyébként elsősorban az energetikai vállalkozásokat érinti majd, míg a vegyiparon belül a kőolajipar lehet a leginkább érintett terület.

Gáz és energiapiac liberalizációja

Szabályozási oldalról fontos fejlemény a gáz és energiapiac többlépcsős liberalizációja is. Bár ez rövidtávon az energiaköltségek emelkedését jelenti a kis és közepes méretű vegyipari vállalkozások számára, a nagyfogyasztók (BorsodChem, MOL) számára a szabad beszerzés (szolgáltatóválasztás, import) lehetőségét nyitja meg és kismértékű költségcsökkenést eredményezhet.

Gyorsuló árbevétel növekedés 2004-ben

A vegyipar árbevétele a 2003-as 10%-os növekedést követően idén még nagyobb mértékben bővíthet. Ezúttal a növekedés fő forrását a gyógyszeripar mellett a vegyipari alapanyagok gyártása jelenti majd, hiszen a PVC és polietilén (HDPE, LDPE) árak 2004 második és harmadik negyedében rekord szintre emelkedtek. 2005-ben a TVK és a BorsodChem üzembe álló új kapacitásai adhatnak újabb lökést a szektor árbevételének. Hosszabb távon a beruházási ciklusok miatt az árbevétel növekedése várhatóan lépcsőzetesen történik majd.

A kőolajipar hatalmas növekedése jövőre várhatóan lelassul

A kőolajipar az olajárak drasztikus emelkedése miatt mintegy 20%-os árbevétel növekedést mutathat 2004-ben, miközben a feldolgozott kőolaj és az értékesített desztillátumok mennyisége stagnál. 2005-ben az árbevétel és a profitabilitás enyhe csökkenésére számíthatunk, mivel az olajárak és a finomítói marzsok csökkenése valószínűsíthető a 2004-es rekordszinthez képest. (Ennek az elsődleges oka az lehet, hogy a magas energiaárak közép- és hosszútávon jelentős fékezőerőt jelentenek a világgazdaság számára.)

Míg vegyiparban a hosszú lejáratú hitelek iránti igény csökkenése várható...

A magyar vegyipar számára 2004 a beruházások éve volt: mind a BorsodChem mind a TVK jelentős kapacitásnövelést hajtott végre, amelyek jelentős része 2004 végén illetve 2005 elején áll üzembe. A beruházásokat a cégek jelentős részben hosszú lejáratú hitelekkel finanszírozták, így a következő években az új hosszú hitelek iránti igény várhatóan alacsony marad és előtérbe kerülnek a megemelkedett működőtőke igény finanszírozására szolgáló forgóeszközhitelek.

...a kőolajipar eladósodottsága gyorsan csökken így stabil hitelfelvevő maradhat

Kivételt jelenthet a kőolajipar. A MOL eredményességét a magas kőolajárak és az ezzel párhuzamosan megugró finomítói árres segíteti, így eladósodottsága sokkal gyorsabban javul, mint arra korábban számítani lehetett. Emiatt a beruházási hitelek iránti igénye várhatóan a következő években sem csökken.

1. Uniós és regionális ágazati trendek

A vegyipar mind társadalmi, mind gazdasági súlyát tekintve a kiemelt fontosságú iparágak közé tartozik Európában. A huszadik század második felében sok tekintetben meghatározta illetve dinamizálta a kontinens feldolgozóiparát, mára azonban a gazdaság többi területéhez hasonlóan, egyre nagyobb kihívásnak néz elébe. A világ vegyiparát jelenleg az alábbi tényezők határozzák meg:

Növekvő igény a környezeti terhelés csökkentésére

1. Növekvő igény a vegyipari technológiák és termékek környezeti és egészségügyi hatásainak a mérséklésére. Sokan még ma is a vegyipart tekintik a természeti környezetet leginkább terhelő iparágaknak. Bár az utóbbi években ez a helyzet jelentősen javult és főként a nagyobb cégek komoly erőfeszítéseket tesznek tevékenységük környezeti hatásainak mérséklésére, számos probléma vár még megoldásra. A környezeti terhelés egyik legsúlyosabb területe az emberi egészség közvetlen veszélyeztetése, a toxikus anyagok nem kielégítő tárolása, szállítása, alkalmazása és adott esetben későbbi megsemmisítése.

Globalizáció és technológiatranszfer

2. A globalizáció és az ezzel párhuzamosan jelentkező technológiatranszfer. A globalizáció elsősorban új piacok megnyitását és új nyersanyagforrások elérhetőségét jelenti, de nagyon fontos tényező az ezzel párhuzamosan zajló nyugat-kelet irányú technológiatranszfer is. Ennek eredményeként a fejlett piacokon is új szereplők megjelenésével kell számolni. A kihívásokra a vállalatok jellemzően egyesüléssel, gazdasági és műszaki potenciáljuk összevonásával válaszolnak, miközben törekednek az innovációra és a magasabb hozzáadott értékű termékek felé történő elmozdulásra.

Profitelvárások

3. A hitelezői és tulajdonosi kör profitelvárásai. A vegyipar beruházási igénye jelentős, ám az ehhez szükséges belső és külső források csak megfelelő gazdasági teljesítmény esetén állnak rendelkezésre. Emiatt a profittermelő képesség fenntartása illetve javítása kulcsfontosságú, az innováció szerepe kiemelkedő. Az iparág alacsonyabb hozzáadott értékű szektorai – így pl. az ún. *commodity* típusú petrokémiai termékek előállításai – határozott ciklikus jegyeket mutatnak, ami a hitelezői és tulajdonosi körszámára magasabb kockázatot és profitelvárást jelent.

Innovációs verseny

4. A növekvő fogyasztói elvárások generálta innovációs verseny. A fogyasztói elvárások elsősorban a vegyipari termékek használati értékével, minőségével és árával kapcsolatosak, de egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a környezeti hatások csökkentésére (újra-hasznosítás, lebonthatóság) vonatkozó igények is. Ez folyamatos innovációt kíván a vegyipari cégek részéről. Mivel az új termékek kifejlesztésének költsége egyre magasabb, a potenciális kockázatok mérséklésének igénye szintén a fúziók irányába hat.

5. A munkaerő minőségével szembeni elvárások növekedése. A megbízható alapanyag-ellátás megszervezése, a korszerű logisztikai módszerek bevezetése és a mind bonyolultabb technológiai folyamatok kontrollálása miatt a vegyipar munkaerő igénye folyamatosan átalakul: a szellemi foglalkozásúak aránya egyre emelkedik, ami bérköltség

oldalról nyomást gyakorol a cégek eredményességére.

Vegyipar az Európai Unióban

Európa a modern vegyipar bölcsője, így érthető, hogy az kontinensünk ebben a szektorban világgazdasági súlyánál még mindig nagyobb jelentőséggel bír. Az EU a vegyipari termékek világforgalmából 2003-ban 27%-kal részesedett, míg az USA-é 25%, Ázsiáé pedig 24%. Az európai vegyiparban (a szűkebben értelmezett vegyipar, olajipar és gumigyártás nélkül) napjainkban több mint 1,6 millió ember dolgozik (s további, körülbelül 3 millió munkahely van vele közvetlen kapcsolatban) közel 30,000 cégnél. Ezek döntő többsége (mintegy 98%-a) kis- és közepes méretű vállalkozás. A maradék 2%-ot viszont a világ legnagyobb vállalatai alkotják: a tíz legnagyobb vegyipari cég közül hatnak Európában van a székhelye.

Az európai vegyipar fejlődése a huszadik század második felében hatalmas ütemű volt: 1930-ban még évente alig 1m tonna vegyi anyagot gyártottak, mára ez a szám 400 millió tonna. Az Unió piacán 100,000 különböző anyagot regisztráltak, ezek közül 10,000 terméket egyenként évi 10 tonnánál nagyobb volumenben állítanak elő; további 20,000 anyagból évente 1 és 10 t közötti mennyiséget gyártanak. A világ vegyianyag-gyártásának értéke 2003-ban meghaladta az 1500 milliárd eurót.

Az EU vegyiparában foglalkoztatottak száma azonban immár 15 éve folyamatosan csökken, ami egyértelmű válaszreakció arra a tényre, hogy versenyképessége folyamatosan romlik.

Az európai vegyipar versenyképességét öt tényezőnek köszönheti: rugalmasság és készség a struktúra átalakításra, multinacionális környezet, mely a nyílt piacokat és a szabad kereskedelmet favorizálja, a környezet iránt érzett fokozottabb felelősség, innovációs kapacitás, valamint magasan kvalifikált munkaerő és menedzsment.

A versenyképesség csökkenése miatt az európai vegyipar ma keresztút előtt áll. A versenyképesség további romlása már jelentős gazdasági és társadalmi következményekkel járhat.

Az EU feldolgozóipari kereskedelmi többletének kb. 45%-a a vegyipari termékekből származik. A CEFIC (Európai Vegyipari Szövetség) szakértői szerint ez 10 év alatt teljesen elolvadhat.

A fő okok a következők:

1. Befejezetlen liberalizáció. Miközben az ipar a szabályozói nyomás alatt folyamatosan csökkenti emisszióját, olyan kulcsfontosságú szektorok, mint a gázipar és a villamosenergia ipar jelentős mértékben szabályozott piacokon működnek, a kezdeti liberalizációs lépések még messze állnak a befejezéstől. Ez komoly versenyhátrányt eredményez a nagy energiafelhasználó vegyipar számára, mivel jelentős piactorzító különbségek alakultak ki az energiaárakban az egyes EU piacokon.

2. Szállítási problémák. A vegyipari termékek szállítása Európában évi 1,5 milliárd tonna anyag mozgatását jelenti, ami a teljes szállított mennyiség 8%-a. Ez a mennyiség becslések szerint a következő 10 évben 50%-kal nőni fog, és ma még nem látszik biztosítottnak, hogy ezt a cégek miként oldják meg, különösen hogy az EU egyre nagyobb

hangsúlyt fektet a vegyipari termékek szállítási biztonságára. Az APPE (Association of Petrochemical Producers) már régóta próbálja elérni, hogy az EU tekintse stratégiai jelentőségűnek a petrokémiai csőhálózatot és valamiképpen támogassa azok további kiépítését, különösen hogy 2004-től tiltott olyan alapvető petrokémiai alapanyagok közúti szállítása, mint a vegyipari szempontból legjelentősebb olefinnek, az etilén és a propilén.

3. A Kyoto-i egyezmény túlteljesítése. Az energetika területén az EU jelentős előrelépést könyvelt el azzal, hogy túlteljesítette az üvegházhatású gázok kibocsátására tett Kyoto-i vállalását. Eszerint 2012-ig 8%-kal kellett volna mérsékelnie ezen gázok kibocsátását az 1990-es szinthez képest. Eközben gyakorlatilag ma ez csökkentés – részben az elmúlt évek recessziója, részben pedig drága beruházások révén – meghaladja a 20%-ot. Mindeközben az európai vegyipar legfőbb versenytársának számító USA felmondta vállalását és tovább halasztja bizonyos beruházások megtételét.

4. A szellemi tulajdon védelme. Általánosságban megfogalmazva, a vegyipar pénz- és kutatás igényes. Az ipar több területét nagyon magas költségek jellemzik, ezáltal a folyamatos innováció kulcsfontosságú. Az európai vegyipar bevételének ma már kevesebb, mint 2%-át fordítja K+F-re, szemben a tíz évvel ezelőtti 2.5%-kal illetve Japán 3%-os és az USA 2.5%-os értékével. Az okok a versenyképesség általános csökkenésével és a szellemi tulajdon védelmével hozhatók összefüggésbe. Előbbi a nagy kutatócentrumok USA-ba történő koncentrációját (gyógyszeripar) és egyes veszélyes és/vagy tiltott kutatások Európán kívülre telepítését eredményezte.

A szellemi tulajdon szintén egyre nagyobb értéket képvisel a versenyképesség területén. Éppen ezért a vegyipar (azon belül is elsőként a gyógyszeripar) különösen sebezhető a szellemi tulajdon védelmének szabályozása hiányában.

Bár az európai vegyipari vállalatok még mindig világvezetők a szabadalmi tulajdonjogok tekintetében, nem lehetnek teljesen derűlátóak. Összességében a vegyipari szabadalmak 36%-át birtokolják európai cégek, mely nem jobb a többi iparág átlagánál. Az Egyesült Államok az átlagnál magasabb arányban rendelkezik a szabadalmakkal.

A vegyipari szabályozás jelenlegi kerete, törekvések a hatékonyabb verseny biztosítására

1. A vegyi anyagok szabad áramlása

A termékek szabad áramlását biztosító uniós elv kimondja, hogy ha egy termék legálisan forgalomba kerülhet egy tagállamban, akkor a többi tagállamban is forgalmazható. Ez egyben kötelezettséget jelent a Bizottságnak a vegyipar jogharmonizációjára. Már korábban megvalósult a veszélyes anyagok osztályozásának, csomagolásának és feliratozásának harmonizációja. A veszélyes készítmények reklámozásának és használatának korlátozása is megtörtént.

2. Versenyjog, fúziók, vegyesvállalatok

Az ipar versenyképességéhez szükséges, hogy a nagy vállalatok ne éljenek vissza piaci dominanciájukkal, ne végezzenek versenyellenes tevékenységet. A versenyhatóságoknak engedélyezniük kell az olyan

fúziók és vegyesvállalatok létrejöttét, melyek nem fenyegetik a piaci versenyt. Ehhez elengedhetetlenül fontos ismerni a szereplők helyét egy egyre globálisabbá váló piacon, különösen az alapvető vegyipari termékek és a fejlett technológiák esetében.

3. Állami támogatások

Az állami támogatások nem juttathatnak tisztességtelen előnyökhöz egyes vegyipari vállalatokat azáltal, hogy a kevésbé hatékony termelők fenntartják, vagy esetleg növelik piaci részesedésüket, ezzel csökkentve az iparág hatékonyságát és versenyképességét. Annak megállapításában, hogy mely állami támogatások megengedettek, a Bizottság átlátható és objektív kritériumokat határoz meg.

4. Energia és egyéb erőforrások árai

A hatékony verseny megköveteli a világpiaci árakon való hozzáférést a felhasznált erőforrásokhoz, ha azok nem érintik hátrányosan az Európai Uniót. Az energia az egyik ilyen kulcs-erőforrás. Mint említettük az energiaszektoron belül, az elektromos áram és a gázpiac messze van még a teljes liberalizációtól. Az erőteljesen energiaigényes vegyipar, amely erőteljesen mely ki van téve a globális versenynek, jelentős hasznot húzhat egy versenyképes energiapiacból. Ha az Európai Bizottság ezt felismerve folytatja az energiapiac felszabadítására irányuló törekvéseit, úgy hatékonyabb energiatermelésre, szétosztásra és alacsonyabb árakra lehet számítani.

5. Kutatás-fejlesztés

Az európai vegyipar akkor őrizheti meg eddig kivívott, vezető szerepét, ha a jövőben is széleskörű és színvonalas kémiai alap kutatásra támaszkodik. Mivel Európa ma még sem politikailag, sem gazdaságilag nem képez olyan egységes rendszert, mint az USA vagy Japán, versenyszempontból nagyon fontos lenne, hogy – hasonlóan az említett országokhoz – ne csak a vegyipari cégek, hanem az egyes kormányok és maga az EU is támogassa a kémiai kutatást és fejlesztést.

A vegyipar környezetvédelemi szabályozása

A közösségi szabályozás szerint a veszélyes anyagokra az Európai Bizottság tesz tilalmi javaslatokat. A jogi folyamat azonban hosszú időt vesz igénybe, ami jól mutatja az EU jelenlegi vegyipari politikájának gyengeségét

1 Vegyszerek bejelentése és vizsgálata

A 67/548 EGK tanácsi direktíva az emberekre és a környezetre veszélyt jelentő vegyszerek vizsgálatával, osztályozásával, csomagolásával és címkézésével foglalkozik. Aki az Európai Unióban először kezd forgalmazni egy új vegyszert, az köteles egy bejelentési dossziét benyújtani az illetékes hatóságnál. A vegyi anyagok körében a szabályozás kifejezett engedélyezési rendszert nem tartalmaz, mivel a sokféleség amúgy sem tenné lehetővé a hatóságok megfelelő egyedi eljárásának megalapozását.

2 Veszélyes készítmények osztályozása, csomagolása és címkézése

A 88/379 EGK irányelv a veszélyes anyagokra vonatkozó direktíva előírásait módosítja és kiterjeszti a veszélyes készítményekre, azok osz-

tályozására, címkézésére és csomagolására is. (Ez az irányelv nem vonatkozik gyógyászati termékekre, kozmetikumokra, növényvédőszerre és hulladék formájában megjelenő anyagkeverékekre, mivel ezekről más jogszabályok rendelkeznek.)

A csomagolási és jelölési követelmények részben az ellenőrizhetőség szempontjából jelentősek, részben pedig a megfelelő információközvetítés miatt.

3 Létező vegyi anyagok

A 793/93 EGK rendelet arra kötelezi a gyártókat és az importőröket, hogy megfelelő adatokat szolgáltatassanak egy bizonyos mennyiség felett gyártott, vagy importált anyagokról. Ezen információk, valamint az elsődleges fontosságú anyagok országos listái alapján a Bizottság elkészíti azoknak az anyagoknak a listáját, amelyekkel kapcsolatban kockázatelemzés elkészítésére van szükség.

4 Helyes laboratóriumi gyakorlat

A 87/18 EGK irányelv a helyes laboratóriumi gyakorlat (GLP - Good Laboratory Practice) alkalmazásáról és ellenőrzéséről szóló törvényekről, rendeletekről és igazgatási utasításokról rendelkezik. Előírja, hogy a vegyszerek vizsgálatát a 67/548 EGK irányelv szerint végző laboratóriumok kötelesek alkalmazni a GLP szabályait.

5 Veszélyes anyagok és készítmények értékesítése

A 76/769 EGK direktíva meghatározza azt a jogi keretet és mechanizmust, amellyel az Európai Unió betilthatja, vagy korlátozhatja bizonyos veszélyes vegyszerek, vagy készítmények előállítását és kereskedelmét. Ezek a korlátozások nem vonatkoznak a kutatási és fejlesztési célú felhasználásra, a szállításra sem, valamint a nem EU országokba történő exportra és a csak tranzitárúként szereplő és vámvizsgálatnak alávetett anyagokra sem.

6 Veszélyes anyagok exportja és importja

A 2455/92 EGK közösségi rendelet az egyes veszélyes vegyszerek exportját és importját szabályozza oly módon, hogy egységes bejelentési és információs rendszert hoz létre az olyan vegyszerek külkereskedelmével kapcsolatban, amelyeket káros hatásaik miatt a Közösség területén korlátoznak, vagy betiltottak.

7 Veszélyes áruk közúti szállítása – az ADR egyezmény

A veszélyes áruk közúti fuvarozását az 1959-ben Genfben kötött európai megállapodás, az ún. ADR Egyezmény" szabályozza. (ADR – European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road). Ezt az egyezményt csaknem valamennyi tagállam aláírta. A 94/55 EK direktíva a fenti egyezményt kötelezővé teszi a veszélyes áruk nem csak az Európai Unió közútjain történő szállítása esetére, hanem minden nemzetközi szállításra is az EU területén.

2. Az EU csatlakozás hatása a hazai szabályozásra

A vegyi anyagok jelenlegi szabályozása

Magyarországon a kémiai biztonságról szóló 2000. évi XX. törvény rendelkezései írják elő a veszélyes anyagok és veszélyes készítmények káros hatásainak azonosítását, az alkalmazásuk során jelentkező károsító hatások megelőzését, csökkentését és elhárítását. Egyidejűleg szabályozásra kerültek mindazon intézkedések, amelyek a kemizációból, a vegyi anyagok életciklusából származó, a környezetet és az ember egészségét károsító kockázatok kezelésére irányulnak. A kémiai biztonságról szóló törvény, valamint a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény vonatkozó fejezetei együttesen biztosítják hazánkban a kémiai biztonság EU-konform szabályozását. A törvények végrehajtása keretében valósul meg az egyes veszélyes anyagok, készítmények veszélyességi csoportokba történő besorolása, a toxikológiai, ökotoxikológiai tulajdonságainak leírása, a veszélyes anyagok nyilvántartásának, csomagolásának, feliratozásának, reklámozásának és a kapcsolódó hatósági ellenőrzési eljárás szabályozása. A veszélyes anyagokkal történő tevékenységek kockázatbecslését külön jogszabályi kötelezés alapján kell ellátni. Ennek keretében kiemelt érdemmel, hogy ilyen típusú tevékenységek végzése környezetvédelmi engedélyhez kötött. A kémiai biztonsághoz kapcsolódóan rendkívül lényegesnek tekinthető követelmény a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleseti veszélyek ellenőrzéséről szóló 96/82/EC Tanácsi Irányelv, az ún. Seveso II irányelv hazai alkalmazása.

Az alábbiakban három fontos irányelvet (a REACH, a SEVESO és a kibocsátási jogok kereskedelme) mutatunk be, illetve értékeljük hazai alkalmazásuk hatásait.

REACH

REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals)

Az Európai Unió 1998-ban döntött a vegyi anyagok szabályozásának reformjáról. Már a tervezet előkészítése során hatalmas vita alakult ki az ipar és a környezetvédelem szereplői között. Előbbiek az iparág versenyképességét féltik a túlzó szabályozástól, különösen annak fényében hogy az USA nem jeleskedik az iparra vonatkozó környezetvédelmi szabályok szigorítása területén. A környezetvédők viszont az emberi egészség és a környezet megóvása érdekében kívánják kiterjeszteni a vegyi anyagok vizsgálatát, illetve előállításuk, szállításuk és tárolásuk szigorítását. Az Európai Bizottság az első reform tervezetet 2003. október 29-én jelentette meg, de ebből új jogszabály leghamarabb 2005-ben várható.

A REACH leginkább kritikus pontja a szabályozás kiterjesztése az 1981 előtt piacra vitt vegyi anyagokat, melyek „meglévő anyagnak” számítanak, és számuk több mint 100.000. A jelenlegi hazai és EU-s szabályozás szerint csak az 1981 után bevezetett új anyagokat kell részletekbe menőkig vizsgálni egészségügyi, környezeti kockázatok szempontból.

A tervezet elsődleges jelentősége, hogy szemléletet vált: életbe lépését követően a gyártó felelőssége lesz bizonyítani termékének biztonságosságát, ami minden uniós országban kötelező érvényű lesz. A REACH fel kívánja tárnai a forgalomban lévő gyakoribb „meglévő anyagok” egészségi és környezeti kockázatát, illetve amelyek nagyon veszélyesnek találhatók, és a társadalmi hasznuk sem bizonyítható, be lesznek tiltva.

Becslések szerint a REACH várható költségei a vegyipar (2,3 milliárd) és a további felhasználók (2,8–3,6 milliárd) számára összesen 4,0–5,3 milliárd eurót tesznek ki a bevezetést követő 10–15 évben. Az egészségügyi és a környezetvédelmi oldalon viszont a megtérülés egy nagyságrenddel nagyobb, becslések szerint eléri az 50 milliárd eurót a következő 30 éves időszakban.

A REACH eredeti változata szerint a vegyipari cégeknek minden, általában egy tonnánál nagyobb mennyiségben gyártott, felhasznált vagy importált anyag egészségügyi és környezeti hatásait meg kell vizsgálniuk. Ez körülbelül 30.000 vegyi anyagot jelent. A legutóbbi REACH előterjesztés szerint viszont csak a 10 tonnánál nagyobb mennyiségben gyártott, felhasznált vagy importált anyagokra vonatkozna a szigorú szabályozás (ami már csak 10.000 vegyi anyagot érintene), 1 és 10 tonna között csak egyszerűsített nyilvántartás létezne; sőt, a polimerek (mint például a PVC) kikerülnének a rendelet hatóköréből.

A REACH magyar vonatkozásai és hatása a vegyiparra

A REACH magyar vonatkozásai

A közvetlen hatások feltárása a végleges jogszabályi forma ismeretében nehéz. Ha a PVC tényleg kikerül a vizsgált termékek köréből, az a BorsodChem számára jelentős kockázat csökkenést jelent. A vegyipari termékek és szolgáltatások piaca várhatóan érintetlen marad, mivel a fogyasztók továbbra is igényt tartanak rájuk, azzal a különbséggel, hogy elvárják azok biztonságosságát.

A vegyipari vállalatoknak annyiban fűződhet érdekük a REACH támogatásához, annak elfogadása esetén pontos minőségi információra számíthatnak vegyi anyag beszállítóiktól. Egyébiránt a REACH – különösen rövidtávon – költségemelkedéshez vezet, viszont a relatív versenyképességi helyzetet valószínűleg nem érinti, hiszen az adott szektor szereplőinél azonos módon merül fel.

SEVESO

A SEVESO irányelv

Az 1982-ben érvénybe lépett ún. Seveso irányelv foglalkozott először bizonyos ipari tevékenységek baleseti kockázataival. 1997 elején lépett hatályba az irányelv második változata, az úgynevezett Seveso II, amelynek célja a megelőzés, az esetleges következmények korlátozása és a védelem magas foka. Magyarország már teljes egészében átvette a katasztrófavédelemmel kapcsolatos jogszabályokat, amelyek a jogharmonizációs intézményfejlesztést követően, 2002. január 1-jén léptek hatályba.

Az irányelv hatálya alá a meghatározott veszélyes anyagokat küszöb-mennyiségek felett tároló, gyártó, feldolgozó létesítmények tartoznak. A követelmények betartása jelentősen csökkenti a vegyipari tevékenységgel járó kockázatokat és az esetleg bekövetkező balesetek következményeit.

A Seveso II irányelvben központi helyet foglal el, hogy a biztonsági intézkedésekről adott tájékoztatók a közvélemény részére rendelkezésre álljanak, és azokat mindenki megismerje. Az irányelv szerint a tagállam kijelölt hatósága rendelkezéseivel megtilthatja bármely léte-

sítmény vagy üzem, vagy azok egyes részeinek használatát, illetve használatbavételét. Erre akkor kerülhet sor, ha komoly hiányosságokat észlel, vagy ha az üzemeltető nem tesz eleget jelentési kötelezettségeinek.

A nagy magyar vegyipari cégek számára ezen irányelv alkalmazása nem jelentett igazán jelentős költséget, viszont a munkavállaló kockázatát jelentősen csökkenti.

Kibocsátás-kereskedelem bevezetése Magyarországon

A EU üvegházgáz-kibocsátási egységek kereskedelméről szóló 2003/87/EC irányelvét 2003. október 13-án fogadták el. Az irányelv által kialakított kibocsátás-kereskedelmi rendszert minden tagországban – így Magyarországon is – be kell vezetni. Az irányelv értelmében a tagállamoknak meg kell határozniuk az irányelv hatálya alá eső ipari létesítményeik összes széndioxid-kibocsátásának éves felső határát. A megengedett összkibocsátást ezután kibocsátási jogosultságok, ún. „kibocsátási egységek” formájában szét kell osztani az egyes létesítmények üzemeltetői között. Az összkibocsátás felső határát, illetve a kibocsátási egységek szétosztását az ún. Nemzeti Kiosztási Tervben kell meghatározni.

Az irányelv átültetése a hazai jogba

Az EU által megalkotott irányelv közvetlenül hatályos Magyarországon, így annak rendelkezéseit át kell ültetni a magyar jogba. Emellett az irányelv nem szabályozza a kibocsátás-kereskedelmi rendszer minden részletét, amiből az következik, hogy számos kérdést a tagállamok szabadon döntenek illetve hogy az irányelv megvalósításának részlet-szabályait a magyar állam által megalkotandó magyar jog-szabályokban kell lefektetni.

A Nemzeti Kiosztási Terv elkészítése

Az állam első feladata a Nemzeti Kiosztási Terv elkészítése volt, amelyet 2004 szeptemberében hoztak nyilvánosságra. Ehhez felmérték Magyarországot, és ezen belül az irányelv által érintett ágazatok múltbeli és várható kibocsátásait. A Terv megállapítja, hogy Magyarország a rendszerváltozást követő gazdasági szerkezetátalakulás következményeként jelenleg nemzeti szintű átfogó kibocsátás-csökkentés nélkül is képes megfelelni a kiotói vállalásnak, ezért az irányelv hatálya alá tartozó ágazatoknak, illetve létesítményeiknek ezt meghaladó különös kibocsátás-csökkentési erőfeszítésére nincs szüksége.

Az elemzés azt is megmutatta, hogy Magyarország kibocsátása még várhatóan a 2008-2012 időszakban is alatta marad a kiotói vállalásnak. Emiatt a kiosztható kibocsátási egységek összes mennyiségének meghatározása a az ágazati előrejelzések által mutatott szükségleti alapokon történt.

A hazai kibocsátás-kereskedelmi intézményrendszer felállítása

Az első feladat a kibocsátási engedélyezési rendszer létrehozása, amely a már létező környezetvédelmi engedélyezési rendszerre épül majd rá. A kibocsátási egységek szétosztása, azaz a kiosztás lebonyolítása, valamint a kibocsátási egységek leadásának ellenőrzése szintén intézményi fejlesztéseket igényel.

A hazai kibocsátás-kereskedelmi rendszer hatása a vegyiparra

A kibocsátás kereskedelmi rendszer elsősorban az energetikai vállal-

kozásokat érinti. A vegyiparon belül a kőolajipar (MOL) lehet a leginkább érintett terület, de hangsúlyozandó, hogy a kibocsátás kereskedelmi rendszer néhány éves időhorizonton még várhatóan nem jelent komoly terhet a magyar vegyipar számára.

3. Az ágazat jelenlegi helyzete, és kilátásai

Egészségügyi kiadások és gyógyszerforgasztás

1990-es évek közepétől a vegyipar a magyar gazdaság egyik húzóágazata volt, de az utóbbi években az európai recesszió lefékezte a lendületét. Ennek tudható be, hogy 2002-ben a az értékesítés növekedése alig haladta meg az 3%-ot. 2003-ban a magyar vegyipar értékesítése euróban számítva tovább lassult, de a forint gyengülése miatt hazai valutában számítva már csaknem 10%-os növekedést mutatott.

A vegyipar alszektorai közül 2002-ben 18%-kal visszaesett a mezőgazdasági kemikáliák gyártása is és e területen tavaly sem következett be lényeges javulás. Az ágazat húzóereje 2003-ban is a 18%-os bővülést mutató gyógyszeripar volt. Eközben vegyipar másik nagy ágazata, a vegyipari alapanyagok gyártása gyakorlatilag 3 éve stagnál.

A magyarországi vegyipari termelésnek több mint fele az EU-ba irányul. Az EU-n belül a legfőbb célország Németország, de a vegyipari vállalkozások jelentős kivitelt bonyolítanak le Ausztriába és a dél-európai (olasz, spanyol, és francia) piacokra is.

A vegyipari export éves átlagos növekedése az elmúlt négy évben elérte a 16%-ot, szemben a vegyipari import 12.1%-os növekedésével. Ennek ellenére az iparág külkereskedelmi mérlege 1990 óta negatív, tavaly elérte a 364 milliárd forintot.

A tágabb értelemben vett vegyipar termelésének közel 30%-át a kőolaj-feldolgozás és a kőszgyártás, 16%-át a gyógyszeripar, illetve a petrokémiai ipar (műanyag alapanyaggyártás), 14%-át pedig a műanyag késztermékek gyártása adja. A további fontos hazai vegyipari termékek közé a műtrágyák, a növényvédő szerek, a gumitermékek, a festékek, a vegyi szálak, az ipari gázok és az egyéb vegyi áruk tartoznak. (A vegyipar forgalmának megoszlását lásd a mellékletben)

Kőolaj-feldolgozás

A kőolaj feldolgozás hatalmas változáson ment keresztül a az elmúlt években. Az ezredforduló táján a kőolajárak rendkívül nyomottak voltak, az iraki kapacitás kiesésének kínálatcsökkentő hatását kompenzálta, hogy a világgazdasági recesszió jelentős mértékben visszafogta az olajtermékek iránti keresletet. Kína folyamatos piacnyitása és stabilan 10% feletti gazdasági növekedése (valamint az ezzel párhuzamosan üzemanyag-kereslet) 2003 végére nyilvánvalóvá tette a kitermelési kapacitások szűkösségét, ami a kőolajárak gyors emelkedéséhez vezetett.

Az ezredfordulón még nagyon sok (többnyire kicsi, kevésbé hatékony) finomító működött gazdaságtalanul, alacsony kapacitáskihasználtság mellett. A versenyképesség javítása érdekében előtérbe kerültek a korszerű informatikára, integrált irányítási, ütemezési, tervezési módszerekre alapozott, hatékony vállalatirányítási és költséggazdálkodási rendszerek.

Ezen rendszerek bevezetése azonban a viszonylag kedvezőtlen profit-

környezetben – elsősorban a kisebb európai finomítók esetében – forrásokat vont el azoktól a minőségjavító beruházásoktól, amelyek 2002-04-ben szükségesek lettek volna a 2005-ös új üzemanyag normák teljesítéséhez. Emiatt a minőségi üzemanyagok ára 2004-ben a fejlett piacokon hatalmas emelkedésnek indult.

A kelet-európai finomítók ebből a helyzetből több okból is profitálni tudnak. Egyrészt az üzemanyag kereslet általános növekedése jótékonyan hatott a finomítói marzsokra, amelyek 2004 második negyedévére rekordmagasságba emelkedtek. Az Euro IV-es üzemanyagnormák teljesítése – a leginkább kritikus pont Európa szerte a kéntartalom 50 ppm alá csökkentése – a domináns kelet-európai finomítók (Plock, Szászhalombatta, Pozsony) számára nem okoznak komoly problémát. Ezek a finomítók már telepítésük óta a magas kéntartalmú orosz olajok feldolgozására voltak berendezkedve. Emiatt a számukra a kéntartalom további csökkentése már relatíve alacsony ráfordítással megoldható volt.

Magyarországon a korábbi öt finomítóból jelenleg csak kettő működik, a MOL az alacsony kapacitású kis finomítókat bezárta, illetve átalakította. A Dunai finomító (Szászhalombatta) nemzetközi léptékkal nézve közepes méretű, ám igen hatékony és magas komplexitású finomítónak számít.

Műszaki, gazdasági és logisztikai okokból a MOL a magyar üzemanyagpiacon gyakorlatilag monopolhelyzetben van, nagykereskedelmi részesedése meghaladja a 80%-ot. Míg az üzemanyag importnak elvileg nincs akadálya, gyakorlatilag az ukrán és román finomítók nem tudnak jelentős mennyiséget szállítani a minőségi üzemanyagokból, így a szállítás magas fajlagos költsége átlagos piaci körülmények között nem teszi számukra gazdaságossá a megjelenést. A szerbiai finomítóba a háború óta nem történt jelentős beruházás, egyes üzemek még ma sem működnek. Ebből az irányból még néhány évig egyáltalán nem várható jelentős import a magyar üzemanyagpiacra, különösen az új minőségi normák bevezetését követően. A horvát és a szlovák finomítóban a MOL-nak részesedése van, így ezekből a MOL üzletpolitikai szempontjainak megfelelően várható behozatal. A magyar üzemanyagpiacot a MOL csoport finomítóin kívül (Szászhalombatta és Pozsony) csak az OMV Schwechat-i finomítójából lehet gazdaságosan kiszorgálni.

Az üzemanyagok iránti kereslet – a rendszerváltás utáni csökkenést, majd a 90-es évek közepén tapasztalt újabb jelentős visszaesést követően – folyamatosan emelkedik és várható, hogy ez a trend folytatódni fog.

Magyarországon az évi kb. 5 millió tonna feldolgozott kőolaj mintegy 15%-a származik hazai termelésből. A többi döntően Oroszországból a Barátság kőolajvezetéken keresztül érkezik. A hazai kőolajtermék árak a térség keresleti-kínálati viszonyaihoz (a mediterrán és nyugat-európai jegyzési árakhoz) igazodnak.

A MOL jelentős mennyiségben termel petrokémiai alapanyagokat (vegyipari benzint, vegyipari gázolajat, propilént, benzolt és egyéb aromásokat), sőt néhány készterméket (pl. polisztirolt) is. A MOL nemcsak a hazai petrokémiai ipar legnagyobb beszállítója, de egyben a legnagyobb hazai petrokémiai cég a, TVK tulajdonosa is.

TVK és a BorsodChem alkotja. A három cég szoros technológiai és üzleti kapcsolatban áll egymással. Együttesen a magyar vegyipar termelési értékének mintegy 50%-át, a hazai GDP-nek pedig mintegy 10%-át állítják elő.

Amennyiben a MOL-t elsősorban olajipari (kitermelés és finomítás) cégnek tekintjük, úgy a legnagyobb petrokémiai cég – árbevétel alapján – a TVK. A petrokémia legfontosabb alapanyaga az etilén. Magyarországon a TVK működteti az egyetlen etilénkrakkolót, melynek kapacitása évi 360 kt. A TVK 2002-ben indította el az elmúlt tíz év legnagyobb petrokémiai beruházását, a Petrokémiai Fejlesztési Projektet, melynek révén etilényártó kapacitása eléri az évi 620 kt-t. A beruházás teljes költsége (a polimerizáló üzemek bővítésével együtt) több mint 100 milliárd forint és várhatóan ez év végén áll üzembe.

Ma Európában egy olefingyár (etilén krakkoló) versenyképességének egyik kritériuma, hogy éves termelési kapacitása legalább 500 kt legyen. A TVK olefingyára a fejlesztést követően kielégíti ezt a kritériumot. A MOL eredetileg vállalta ugyan az új olefingyár addicionális alapanyag szükségletének (vegyipari benzin, vegyipari gázolaj) biztosítását, ám a jelenlegi magas üzemanyagárak mellett valószínűleg célszerűbb lesz számára ezen alapanyagokat tovább finomítani, majd motorhajtóanyagként értékesíteni, a TVK számára szükséges alapanyagot pedig importálni. A beszerzés iránya azonban a TVK-nál gyártott polimerek mennyiségére valószínűleg nem lesz hatással.

Árbevételét tekintve Magyarország második legnagyobb petrokémiai vállalata a BorsodChem, amely a TVK-tól vásárolt etilénből állít elő PVC-t. Ezen felül a BorsodChem magasabb hozzáadott értékű izocianát termékeket, MDI-t és TDI-t is gyárt, amelyek piacán jelentős szereplőnek számít Európában. Az MDI és a TDI az egyre szélesebb körben elterjedő műanyag, a poliuretánok alapanyaga.

A BorsodChem a TVK-hoz hasonlóan jelentős kapacitásnövelő beruházásokba fogott 2002-ben. A vinil-klorid gyártó kapacitás növelése mellett az MDI kapacitás megduplázódik, 60 kt-ról 120 kt-ra bővül.

Műtrágyaipar

A rendszerváltás előtt az egy hektár termőterületre jutó műtrágyafelhasználás megközelítette az akkori Európai Közösség tagországainak színvonalát. A 90-es években azonban a műtrágya felhasználás jelentősen lecsökkent, ami több ok együttes következménye: kárpótlás és a privatizáció más formái átrendezték a mezőgazdaság tulajdonosi szerkezetét, az élelmiszerexport átstrukturálódott, a piaci viszonyok bevezetése s az állami támogatások folyamatos visszaszorulása a korábbi versenyképességi viszonyok gyökeres megváltozását eredményezték. Mindezek hatására a műtrágyagyárak egy részének bezárására került sor. Leállították gazdaságtalan, vagy kevéssé gazdaságos termelőegységeiket, jelentősen csökkentették a létszámot és a korábbinál rugalmasabb, a szezonális piaci igényekhez jobban alkalmazkodó termelés szerkezetet és kapacitásokat alakítottak ki. 1993-tól újra emelkedni kezdett a hazai műtrágya-felhasználás és mára a piaci helyzet stabilizálódott. A szektor legjelentősebb szereplője a Nitrogénművek Rt., amely a hazai igények kielégítésén túl termelésének közel 20%-át exportálja.

Növényvédőszer-gyártás

A 80-as években (1980-89) a magyarországi növényvédőszertermelés a termelési érték alapján 2,3-szorosára bővült. A rendszerváltást követően a termelés volumene és értéke egyaránt jelentősen

visszaesett. Az okok hasonlóak a műtrágyagyártás esetén tapasztaltakkal: a tulajdonrendszer átalakulása finanszírozási problémákat eredményezett amit a növényvédőszer-gyártás esetében az import készítmények térnyerése tovább erősített.

A csökkenő tendencia kisebb-nagyobb mértékben ugyan, de a következő években is folytatódott, így ma az iparágban jelentős kihasználatlan gyártó és szintetizáló kapacitások állnak rendelkezésre.

A legnagyobb hazai szereplő Nitrokémia Rt.

4. A piaci szerkezet alakulása

Magas piaci koncentráció a kőolajiparban és a petrokkémia-ban...

A vegyipar alszektorai változatos képet mutatnak a piaci szerkezetet illetően. Az olajiparban és a petrokkémia-ban méretgazdasági okok miatt gyakorlatilag monopolhelyzet alakult ki, ezen cégek számára csak a belföldi gyártásnál sokkal kisebb volumenű import teremt némi versenyt, de a potenciális versenytársak száma még így is nagyon alacsony (max. 1-2 addicionális szállító). A műtrágyaiparban magas belépési költség és erőteljes méretgazdasági szempontok mellett oligopol piaci szerkezet alakult ki, főként a romániai és ukrainai import termék versenyét a magyar szereplők számára.

... közepes a festék és növényvédőszer gyártásban...

A festékgyártásban a belépési költség ugyan viszonylag alacsony, de méretgazdasági okokból itt is kvázi oligopol helyzet alakult a piacon. Az import viszonylag jelentős, a piacot 5-10 cég határozza meg.

A növényvédőszeres esetében az innováció és a marketing szerepe jelentős, elsősorban nyugat-európai és amerikai gyártók térhódítása jelent konkurenciát a kevés számú hazai gyártónak. A piaci koncentráció foka a korábban említett alszektorokhoz képest viszonylag alacsony.

...és viszonylag alacsony a gyógyszeriparban

A legalacsonyabb koncentráció a gyógyszeriparra jellemző (több száz gyártó, többségük külföldi vállalkozás, van jelen), annak ellenére hogy ebben az iparágban igen magas a belépési korlát. Ha azonban az egyes konkrét termékek piacát vizsgáljuk, akkor a gyártók száma általában 1-10 között van.

Az olajipart, a petrokkémiai ipart és műtrágyagyártást kivéve minden más alszektorra jellemző, hogy a piaci koncentráció folyamatosan növekszik, ami a vállalatfelvásárlások és fúziók következménye.

A vegyipar alszektorainak árbevétele (1999-2003)

Milliárd Ft	1999	2000	2001	2002	2003
24 Vegyi áru és hasonló termék össz.	550,8	741,2	769,2	788,4	867,4
241 Vegyi alapanyag gyártása	252,9	377,6	369,2	363,5	378,3
242 Mezőgazdasági vegyszer gyártás	5,1	11,1	13,8	9,9	10,5
243 Festékgyártás	26,2	29,8	28,0	29,0	30,3
244 Gyógyszergyártás	200,3	236,7	266,3	290,7	341,8
245 Egyéb	66,4	86,1	91,9	95,3	106,5

5. A szektor kilátásai

A petrokémia magas növekedést mutat 2004-05-ben...

A vegyipar árbevétele a 2003-as 10%-os növekedést követően idén még nagyobb mértékben bővíthet. Ezúttal a növekedés fő forrását a gyógyszeripar mellett a vegyipari alapanyagok gyártása jelenti majd, hiszen a PVC és polietilén (HDPE, LDPE) árak 2004 második és harmadik negyedévében rekord szintre emelkedtek. 2005-ben a TVK és a BorsodChem üzembe álló új kapacitásai adhatnak újabb lökést a szektor árbevételének. Hosszabb távon a beruházási ciklusok miatt az árbevétel növekedése várhatóan lépcsőzetesen történik majd.

Az egyes alszektorok profitkilátásai igen különbözőek. A petrokémiai ciklus 3-4 igen gyenge év után végre felszálló ágba ért – erről tanúskodnak a nyugat európai petrokémiai cégek javuló negyedéves eredményei. Emiatt a következő 2-3 évben nemcsak az árbevétel, de a profitabilitás bővülése is prognosztizálható.

...míg a gyógyszeripar növekedése valószínűleg lassul

A gyógyszeripar növekedése 10% körülire lassulhat a profitabilitás hasonló mértékű növekedése mellett. Az idei év második negyedévében történt 15%-os nagykereskedelmi árcsökkentés miatt az értékesítés bővülése jócskán alulmúlja majd a tavalyi évit (18%). A szektor számára növekedés forrását 2003-hoz hasonlóan 2004-ben is az export jelenti majd.

A műtrágya, növényvédőszer és festékgyártás árbevétele egy számjeggyű tartományban emelkedhet 2004-ben, de a profitabilitás növekedése valószínűleg ez alatt marad. Az élesedő verseny miatt a következő néhány évben még nem számítunk a lassan emelkedő trend jelentős megváltozására.

A kőolajipar kilátásai nagymértékben függnék az olajárak alakulásától

A tágabb értelemben vett vegyipar kilátásait az olajárak jövőbeli alakulása nagymértékben meghatározza. A kőolajipar az olajárak hatalmas emelkedése nyomán mintegy 20%-os árbevétel növekedést mutathat 2004-ben miközben a feldolgozott olaj mennyisége stagnál. 2005-ben az árbevétel és a profitabilitás enyhe csökkenésére számíthatunk, mivel 2005-ben az olajárak és a finomítói marzsok csökkenése valószínűsíthető a 2004-es rekordszintről.

6. Ágazati SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<p>A kőolajipar és a petrokémia a igen erős piaci pozíciókkal rendelkezik</p> <p>Az olcsó orosz kőolaj jelentős költség-előnyt jelent a nyugat európai versenytársakkal szemben</p> <p>A vezető vegyipari vállalatok erős likviditással, magas profitabilitással rendelkeznek</p> <p>Az alacsonyabb bérekből adódó költség-előny kompenzálja a nagyobb szállítási távolságot az EU piacok felé.</p> <p>Megfelelő stratégia és elismert menedzsment jellemzi a szektor vezető cégeit</p>	<p>Erős importfüggőség, a hazai alapanyagok aránya a kőolajiparban alig 20%</p> <p>A magyar vegyipar még mindig jelentős kitétséggel rendelkezik a ciklikus, commodity típusú termékek felé</p>
Lehetőségek	Fenyegetettségek
<p>A környező országokban történő terjeszkedés további vállalatfelvásárlások révén (BorsodChem-MCHZ, MOL-Slovnaft, INA. NIS? Zachem?)</p> <p>Szinergiák kihasználása (pl. MOL-INA)</p> <p>Egyes petrokémiai gyártók számára lehetőséget jelent új technológiák meghonosítása</p> <p>A magasabb hozzáadott értékű termékek felé történő elmozdulás</p>	<p>Néhány év múlva az ukrán, román és szerb gyártók képesek lehetnek teljesíteni a az Euro IV-es üzemanyag normát és belépni a magyar piacra</p> <p>Az orosz tőke megjelenése a környező országok vegyiparában ezt a folyamatot felgyorsíthatja</p> <p>Az új környezet/egészségvédelmi szabályok jelentős plusz terhet jelenthetnek a vegyipar csaknem összes aliparágában</p>

Melléklet. Statisztikai adatok

Vegyipari termékek külkereskedelmi forgalma (1999-2003)

Export mrd Ft	1999	2000	2001	2002	2003
Vegyí áru és hasonló termék összesen	365,6	527,3	577,5	589,1	666,4
Szerves vegyi termék	77,9	102,2	111,5	131,4	143,7
Szervetlen vegyi termék	27,1	32,1	34,6	30,9	31,7
Festő-, cserző- és színezőanyag	10,0	12,8	13,5	13,5	14,0
Gyógyszer, gyógyszerészeti termék	75,5	104,5	127,9	124,4	162,3
Illóolaj, illat- és tisztítószer	20,7	31,8	43,8	54,7	63,5
Műtrágya	3,7	5,9	5,5	5,6	7,1
Műanyag-alapanyag	82,4	146,8	132,9	125,0	133,0
Műanyag termék	29,6	43,0	49,4	49,8	52,2
Egyéb vegyi anyag és termék	38,7	48,1	58,5	53,9	58,9

Forrás: KSH

Import (mrd Ft)	1999	2000	2001	2002	2003
Vegyí áru és hasonló termék összesen	633,5	800,2	870,3	897,8	1.029,9
Szerves vegyi termék	86,3	119,8	114,8	111,9	134,5
Szervetlen vegyi termék	26,7	30,8	34,1	33,8	34,4
Festő-, cserző- és színezőanyag	49,8	61,2	62,7	63,6	70,2
Gyógyszer, gyógyszerészeti termék	141,5	164,6	190,7	210,5	266,0
Illóolaj, illat- és tisztítószer	65,7	81,8	90,1	95,7	103,2
Műtrágya	12,2	16,9	25,6	29,9	27,7
Műanyag-alapanyag	86,6	124,1	129,8	124,9	141,5
Műanyag termék	73,2	90,4	101,6	102,5	119,4
Egyéb vegyi anyag és termék	91,4	110,6	120,8	125,1	132,9

Forrás: KSH

Kőolaj és kőolajtermék külkereskedelmi forgalma (1999-2003)

Kőolaj és kőolajtermék	1999	2000	2001	2002	2003
Import (mrd Ft)	213,2	400,9	355,4	335,0	351,0
Export (mrd Ft)	65,5	106,6	139,1	132,0	140,5

A vegyipar bevétele (1999-2003)

Mrd Ft	1999	2000	2001	2002	2003
24 Vegyi áru és hasonló termék összesen	550,8	741,2	769,2	788,4	867,4
241 Vegyi alapanyag gyártása	252,9	377,6	369,2	363,5	378,3
242 Mezőgazdasági vegyszer gyártása	5,1	11,1	13,8	9,9	10,5
243 Festékgyártás	26,2	29,8	28,0	29,0	30,3
244 Gyógyszergyártás	200,3	236,7	266,3	290,7	341,8
245 Egyéb	66,4	86,1	91,9	95,3	106,5

Forrás: KSH

Foglalkoztatottság és keresetek a vegyiparban (2001-2004)

	2001	2002	2003	2004 H1
Alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak (fő)	53 845	531 654	51 715	49 820
Fizikai foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete (Ft)	104 788	116 264	125 567	132 840
Alkalmazásban álló szellemi foglalkozásúak (fő)	25 158	24 755	24 900	23 957
Szellemi foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete (Ft)	235 098	259 351	290 998	312 612
Alkalmazásban állók létszáma összesen (fő)	79 003	77 920	76 615	73 777
ebből				
Kőolaj feldolgozás	11 476	9 651	8 213	
Vegyi anyag és termék gyártása	34 255	32 626	32 943	
Gumi és műanyagtermék gyártása	33 272	35 643	35 459	
Havi bruttó átlagkereset a vegyiparban (Ft)	146 462	162 276	179 828	191 216
Bruttó átlagkereset indexe (%)	113 7	110 8	110 8	106 3

A vegyiparba irányuló közvetlen tőkebefektetések egyes újonnan csatlakozott európai országokban (milliárd euró)*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Lengyelország	435	634	723	517	599	442	410	435
Magyarország	172	208	301	366	317	329	343	513
Csehország	310	283	331	199	268	312	326	305
Szlovákia	84	60	231	447	89	114	204	247
Szlovénia	134	160	141	168	189	221	233	264
EU 15	21 988	23 125	25 425	25 355	26 171	25 613	24 016	23 378

Forrás: CEFIC

* kőolajipar és gumiipar nélkül

A vegyipar termelés egyes európai országokban (milliárd euró)*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Németország	116 807	121 394	135 041	133 887	132 495	136 428
Franciaország	70 481	73 341	82 160	85 105	84 729	86 700
Olaszország	55 799	57 008	62 460	63 892	64 992	65 769
Nagy-Britannia	45 758	49 072	55 077	54 971	53 334	48 408
...						
Dánia	5 560	6 120	6 737	7 374	8 122	8 112
Finnország	4 363	4 694	5 646	5 446	5 404	5 700
Ausztria	4 536	4 813	5 459	5 311	5 563	5 531
Portugália	3 715	3 519	4 060	4 224	4 348	4 422
Görögország	2 265	2 442	2 432	2 481	2 589	2 695
EU	416 793	439 340	500 813	518 754	526 420	533 551
Lengyelország	5 694	5 591	6 802	7 673	7 785	7 835
Magyarország	2 175	2 209	2 847	2 988	3 256	3 426
Csehország	2 474	2 500	3 123	3 265	3 251	3 190

Forrás: CEFIC

* kőolajipar és gumiipar nélkül

A foglalkoztatottság a vegyiparban (ezer fő)*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Németország	485	478	470	467	462	464
Franciaország	237	239	235	240	241	238
Nagy-Britannia	258	249	239	235	231	224
Olaszország	209	206	206	207	206	204
...						
Dánia	58	57	57	59	61	57
Ausztria	24	23	22	23	24	24
Portugália	24	24	24	23	22	22
Görögország	21	20	21	20	20	20
Finnország	18	18	18	18	19	18
EU	1 696	1 681	1 666	1 667	1 654	1 633
Lengyelország	127	120	109	103	97	95
Csehország	44	42	40	39	38	37
Magyarország	37	34	36	34	33	33

Forrás: CEFIC

* kőolajipar és gumiipar nélkül